

Matkailijoiden sosiokulttuurinen vastuullisuus matkakohteessa

LAB-ammattikorkeakoulu
Restonomi (AMK)
2023
Doris Loukamo

Tiivistelmä

Tekijä(t) Doris Loukamo	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Valmistumisaika 2023
	Sivumäärä 33	
Työn nimi Matkailijoiden sosiokulttuurinen vastuullisuus matkakohteessa		
Tutkinto ja koulutusala Restonomi (AMK), matkailuliiketoiminnan koulutus		
Toimeksiantajaorganisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja)		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten matkailijan sosiokulttuurisesti vastuullinen toiminta näkyy matkan aikana, ja millaisia vastuullisia valintoja matkailija tekee matkakohteessa. Työn teoriaosuudessa käsiteltiin vastuullista matkailua ja vastuullisuuden osa-alueita, sekä matkailun vaikutuksia.</p> <p>Opinnäytetyö laadittiin kvalitatiivisena, eli laadullisena tutkimuksena. Tutkimusmenetelmänä käytettiin diskurssianalyysia. Tutkimuksen aineisto kerättiin verkkokeskusteluista eri sosiaalisen median alustoilta. Näitä alustoja olivat keskustelusivustot Reddit ja Jodel, sekä sosiaalisen median alusta Twitter. Diskurssianalyysi toteutettiin seuraamalla keskustelua vastuullisesta matkailusta ja liikaturismista. Keskusteluja aiheesta aloitettiin myös itse. Keskustelujen sisällöistä kerättiin tietoa ja tehtiin johtopäätöksiä matkailijan sosiokulttuurisesti vastuullisesta toiminnasta ja valinnoista matkakohteessa.</p> <p>Tutkimuksessa selvisi, että tarkasteltujen matkailijoiden sosiokulttuurisesti vastuullinen toiminta näkyy paikallisen kulttuurin ja paikallisten asukkaiden kunnioituksena, paikallisten palveluiden ja yrittäjien tukemisena, sekä pyrkimyksenä matkustaa liikaturismin haittoja minimoiden. Tarkastellut matkailijat ovat tietoisia matkailun vaikutuksista ja tiedostavat oman vastuunsa.</p>		
Asiasanat vastuullinen matkailu, matkailun vaikutukset, sosiokulttuurinen vastuullisuus, liikaturismi		

Abstract

Author(s) Doris Loukamo	Type of Publication Thesis, UAS	Published 2023
	Number of Pages 33	
Title of Publication Travelers' sociocultural responsibility in a tourism destination		
Degree, Field of Study Bachelor of Hospitality Management		
Organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party)		
Abstract <p>The purpose of this thesis was to do research about what kind of socioculturally responsible choices travelers make while traveling and how sociocultural responsibility can be seen in travelers' actions and behavior in the destination. The themes handled in this the thesis were responsible tourism, tourism impacts, sociocultural responsibility and overtourism.</p> <p>The research was made as qualitative research. The research method was a discourse analysis. For the discourse analysis, multiple online sources were used to gather information, such as discussion websites Reddit and Jodel, and social media platform Twitter. Discourses about responsible tourism and overtourism were monitored on these platforms. Discourse was also personally started on the previously mentioned discussion websites.</p> <p>In the research, multiple ways and examples were discovered about the traveler's socioculturally responsible actions and behavior. For example, the travelers' try to pay close attention, that the money they spend in the destination benefits the local people. The travelers' also make an effort to respect local culture and people in a destination and to travel in a way that would not contribute to the negative effects of overtourism, such as overcrowding.</p>		
Keywords responsible tourism, tourism impacts, sociocultural responsibility, overtourism		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
1.1	Taustaa opinnäytetyölle	1
1.2	Tavoite ja rajaukset.....	1
1.3	Tutkimusmenetelmä	3
1.4	Tutkimuskysymykset.....	4
2	Vastuullinen matkailu.....	6
2.1	Mitä on vastuullinen matkailu.....	6
2.2	Vastuullisen matkailun osa-alueet.....	7
2.3	Vastuullinen matkailija	8
3	Matkailun vaikutukset.....	11
3.1	Taloudelliset vaikutukset.....	11
3.2	Ympäristölliset vaikutukset.....	11
3.3	Matkailun sosiokulttuuriset vaikutukset	12
3.3.1	Kulttuuriperinnön määritelmä	14
3.4	Liikaturismi.....	14
3.4.1	Liikaturismi vs. Massaturismi	17
4	Matkailijoiden sosiokulttuurinen vastuullisuus matkakohteessa.....	18
4.1	Tutkimuksen toteuttaminen.....	18
4.2	Matkailijoiden sosiokulttuurisen toiminnan ilmeneminen matkakohteissa.....	21
5	Yhteenveto ja johtopäätökset.....	26
6	Pohdinta	28
	Lähteet	30

1 Johdanto

1.1 Taustaa opinnäytetyölle

Opinnäytetyön aiheena on matkailijoiden sosiokulttuurinen vastuullisuus matkakohteessa. Matkailun vaikutuksia syntyy kaikkialla, missä matkailua tapahtuu. Joihinkin matkakohteisiin matkustaa enemmän turisteja kuin toisiin, ja joissakin kohteissa turisteja on liikaa kohteen kantokykyyn nähden. Liikaturismia tapahtuu, kun yhteen matkakohteeseen saapuu liikaa vierailijoita. Liikaturismi ei ole uusi ilmiö. Sitä on ollut joissain kohteissa jo vuosikymmeniä. Terminä se on noussut laajaan käyttöön vasta viime vuosina aiheesta uutisoinnin ja paikallisten turistivastaisten protestien seurauksena. Se on globaali ongelma ja matkailun kasvun takia sitä tullaan näkemään ympäri maailmaa tulevinakin vuosina. (Francis.)

Vastuullisuus on matkailuun vaikuttava megatrendi. Se näkyy matkailussa kestävän matkailun kasvuna, ja trendinä se tuo painetta matkailun päästöjen vähentämiseen ja paikallisten asukkaiden sosiaaliseen ja kulttuuriseen hyvinvoinnin huomioimiseen. (ELY-keskus.) Koronan jälkeen matkailu on palaamassa ennalleen. Maailman matkailujärjestön UNWTO:n artikkelin (2023) mukaan matkailun arvioidaan tänä vuonna palaavan jopa 95 % samoihin lukemiin kuin ennen koronaa. Vastuullinen matkailu ja matkailun haittojen minimointi on ja tulee aina olemaan tärkeää. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten sosiokulttuurinen vastuullisuus näkyy matkailijan valinnoissa ja toiminnassa matkakohteessa.

Sosiokulttuurinen vastuullisuus tarkoittaa sosiaalista ja kulttuurillista vastuullisuutta. Matkailusta aiheutuu sosiaalisia ja kulttuurillisia vaikutuksia matkakohteelle ja sen ihmisille, niin hyviä kuin huonoja. Sosiokulttuurisesti vastuullisessa matkailussa pyritään maksimoimaan matkailun hyödyt paikallisyhteisölle sekä matkustamaan kulttuuriperintöä vahingoittamatta ja kulttuuria sekä paikallisia ihmisiä kunnioittaen. Työssä tutkitaan, miten matkailija voi valinnoillaan ja toiminnallaan osallistua sosiokulttuurisesti vastuulliseen matkailuun.

Aiheen valintaan vaikutti myös tekijän kiinnostus vastuulliseen matkailuun, matkakohteisiin ja niiden kulttuuriperintöön. On monia kulttuurihistoriallisesti mielenkiintoisia matkakohteita, joissa haluaisin vierailla, mutta jotka kärsivät liikaturismin haitoista. Aiheen valinnan taustalla on halu tutkia ja oppia matkailun sosiokulttuurista vaikutuksista matkakohteisiin sekä halu tutkia, miten liiasta turismista kärsiviin kohteisiin voisi matkustaa vastuullisesti.

1.2 Tavoite ja rajaukset

Kulttuurillisesti vetovoimaisiin kohteisiin liittyy usein liiallisen matkailun aiheuttamia haittoja. Ne vaikuttavat matkakohteeseen eri tavoin, esimerkiksi sosiokulttuurisesti, ympäristöllisesti

ja taloudellisesti. Kuten matkailun vaikutukset, voidaan myös vastuullisen matkailun osa-alueet jakaa taloudelliseen vastuullisuuteen, ympäristölliseen vastuullisuuteen ja sosiokulttuuriseen vastuullisuuteen.

Turismin haittojen minimoinnissa ja vastuullisuuden tavoittelussa toimii osapuolina usea eri taho. Osallistuvat tahot ovat matkailun sidosryhmiä. Matkailun sidosryhmä tarkoittaa ketä tai mitä tahansa, joka on osallisena matkailualalla. Osallistuvia tahoja ovat esimerkiksi matkakohteen hallinto, matkailuyritykset, paikalliset asukkaat sekä matkailijat. (Stainton 2023a.) Kuviossa 1 esitellään matkailun eri sidosryhmät.

Kuvio 1. Matkailun sidosryhmät (mukailtu Stainton 2023a.)

Työn aihe rajataan siten, että tutkimuksessa tarkasteltavana tahona on matkailija itse, tarkasteltavat vaikutukset ovat matkailun sosiokulttuurilliset vaikutukset matkakohteissa ja tarkasteltava vastuullisuuden matkailun osa-alue on sosiokulttuurisesti vastuullinen matkailu. Työssä tarkastellaan vastuullista matkailua matkailijan itsensä näkökulmasta sekä matkailijan toimintaa matkakohteessa vastuullisuuden edistämisen mielessä ja sitä kautta (liika)turismin haittojen minimoinnissa. Työn tavoitteena on selvittää, miten matkailija käyttäytyy ja millaisia valintoja matkailija tekee muun muassa majoituksen ja palveluiden suhteen matkakohteessa. Koska työssä tarkastellaan nimenomaan vastuullista toimintaa ja valintoja, ei ole oleellista rajata tarkastelua tiettyihin, valmiiksi valikoituihin matkakohteisiin, eikä rajata tarkasteltavien matkailijoiden kansalaisuutta. Tutkimuksessa tarkastellaan vastuullista toimintaa matkakohteesta ja matkailijan kansalaisuudesta riippumatta.

Työllä pyritään myös selvittämään, miten matkailija kokee liikaturismin sosiokulttuuriset vaikutukset vierailuissa kohteissa, ja millaisia kokemuksia matkailijalla on liikaturismista. Työn teoreettinen viitekehys on vastuullinen matkailu. Työn teoriaosuudessa perehdytään muun muassa vastuulliseen matkailuun ja sen osa-alueisiin sekä siihen, mitä ovat matkailun vaikutukset, mitä on liikaturismi ja mitä vaikutuksia sillä on matkakohteisiin.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyö laaditaan laadullisena tutkimuksena. Survey Monkey -sivuston määritelmän mukaan laadullisella tutkimuksella kerätään tietoa, jolla pyritään kuvailemaan aihetta mitaamisen (määrällinen tutkimus) sijasta. Tällaista tietoa voi olla esimerkiksi mielipiteet ja näkökulmat.

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus, jossa pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. (Jyväskylän yliopisto.)

Laadullisen tutkimuksen menetelmänä käytetään diskurssianalyysia. Diskurssianalyysillä tutkija kerää ihmisen toiminnasta tietoa, jota hän kuvaa kielellisesti raportissaan. Tätä tietoa analysoidaan kokonaisuutena hahmotellen sen sisältäviä elementtejä. (Remes 2004.) Analysoitavat kohteet voivat olla esimerkiksi tekstejä, mediatekstejä, kuvia, ympäristöjä, toimintatapoja tai näiden yhdistelmiä. Diskurssianalyysi on laadullista analyysia, jossa perehdytään kielenkäytön/viestinnän merkityksiin ja sisältöön. Tässä työssä perehdytään kirjoitetun viestinnän, pääasiassa nettikeskusteluiden, sisältöön.

Diskurssianalyysi voidaan valita tutkimuksen metodologiaksi aina silloin, kun ollaan kiinnostuneita ihmisten tuottamasta sosiaalisesta todellisuudesta ja siinä tapahtuvasta toiminnasta. Sosiaalisuudella diskurssianalyysissä tarkoitetaan ihmisten joko suullisessa, kirjoitetussa tai organisoinnin seurauksena tapahtuvassa toiminnassa ilmenevää inhimillistä kokemustodellisuutta, johon jotenkin liittyvät kulttuuri ja kommunikaatio. (Remes 2004.)

Tutkimusmenetelmäksi valittiin diskurssianalyysi, koska tutkimuksessa tarkastellaan matkailijoita ja heidän tuottamaa todellisuutta, kokemuksia ja toimintaa. Tällä menetelmällä hankitaan empiiristä tietoa analysoimalla verkossa käytyjä keskusteluja eli diskursseja ja niiden sisältöä ja merkitystä. Verkkokeskusteluissa ja foorumeilla käytyjen keskustelujen ja kommenttien avulla kerätään tietoa ihmisten toiminnasta ja kokemustodellisuudesta; miten sosiokulttuurisesti vastuullinen toiminta ja vastuulliset valinnat käyvät ilmi käydyistä keskusteluista ja kommentteista ja minkälaisia valintoja tarkasteltavat keskustelijat tekevät matka-

kohteessa. Diskurssianalyysi koettiin sopivimmaksi tutkimusmenetelmäksi tutkimuksen aiheen ja tavoitteiden perusteella, sekä kiinnostuksen nimenomaan verkossa käytävään keskusteluun aiheesta vastuullinen matkailu perusteella.

Diskurssianalyysin aineistona käytettiin nettikirjoituksia ja -keskusteluja. Diskursseja etsittiin matkailufoorumeilta ja sosiaalisen median alustoilta ja keskusteluja myös aloitettiin itse. Keskusteluja etsittiin avainsanoilla, hashtageilla ja käsitteillä, jotka liittyvät aiheeseen ja tutkimuskysymyksiin, kuten: ”liikaturismi” ja ”vastuullinen matkailu” ja englanninkielisillä käsitteillä, kuten: ”overtourism”, ”responsible tourism” ja ”respecting local culture”

Aineisto kerättiin eri sosiaalisen median alustoilta ja keskustelusivustoilta. Näitä alustoja olivat keskustelusivustot Reddit ja Jodel, sosiaalisen median alusta Twitter, sekä matkailualusta TripAdvisor. Jokaisella edellä mainitulla alustalla voi etsiä keskustelunavauksia ja kommentteja hakusanoilla ja lauseilla. Kerätty aineisto oli englannin ja suomen kielistä. Parhaiten aineistoa löytyi englanniksi, ja suurin osa aineistosta onkin englanninkielisiä diskursseja. Jodelista kerätty aineisto oli suomenkielistä, Helsinkiläisiltä keskustelijoilta kerättyä, sillä sovelluksessa käyttäjälle näkyvät keskustelut määräytyvät käyttäjän sijainnin mukaan. Alustat, joilta aineisto kerättiin, valikoitui muun muassa alustan aktiivisuuden perusteella. Jodelissa ja Redditissä on molemmissa todella aktiiviset matkailukanavat, joihin tulee satoja avauksia päivässä. Näillä alustoilla on siis helppo aloittaa keskustelua itse, koska aktiivisia käyttäjiä on paljon. Twitterissä ja TripAdvisorissa on hyvät hakutoiminnot, joiden avulla on helppo etsiä aiheeseen liittyvää keskustelua hakusanoilla.

Aineisto analysoitiin etsimällä vastuullisesta matkailusta käydyistä keskusteluista sosiokulttuurisen vastuullisuuteen liittyvää sisältöä, nimenomaan keskittyen matkailijan sosiokulttuurisesti vastuulliseen toimintaan ja käytökseen. Sosiokulttuurinen toiminta ilmenee eri tavoin, joten keskustelut luokiteltiin ryhmiin keskustelun sisällön mukaan. Diskursseissa huomattavasti useinten toistuneet teemat rajattiin omiin ryhmiinsä, jotka auttavat hahmottamaan, miten matkailijoiden sosiokulttuurinen toiminta ilmenee sosiokulttuurisen vastuullisuuden eri alueilla. Tämä auttaa myös hahmottamaan, mitkä olivat diskurssien sisältöjen pääteemat.

1.4 Tutkimuskysymykset

Työssä tarkastellaan matkailijan sosiokulttuurista vastuullisuutta keskittymällä matkailijan toimintaan ja valintoihin matkakohteessa. Toiminnalla tarkoitetaan esimerkiksi käyttäytymistä, vastuullisten valintojen tekemistä ja paikallisten ihmisten ja matkailijan välistä kanssakäymistä.

Työn aiheen ja tavoitteiden perusteella tutkimuskysymyksiksi muotoutui: Miten sosiokulttuurisesti vastuullinen toiminta ilmenee matkan aikana? Sekä: Millaisia sosiokulttuurillisesti vastuullisia valintoja matkailija tekee matkakohteessa?

2 Vastuullinen matkailu

2.1 Mitä on vastuullinen matkailu

Vastuullisessa matkailussa tavoitteena on tehdä matkakohteista parempia paikkoja vierailemiselle sekä asumiselle. Vastuullisen matkailun määritelmä syntyi Kapkaupungissa järjestetyssä vastuullisen matkailun konferenssissa osana kestävän kehityksen huippukokousta vuonna 2002. Se tunnetaan nimellä ”Capetown Declaration on Responsible Tourism”, eli Kapkaupungin vastuullisen matkailun julistus. Määritelmä on World Travel Marketin hyväksymä ja nykyään yleisesti käytetty.

Kapkaupungin vastuullisen matkailun julistuksen (2002) mukaan vastuullista matkailua tapahtuu eri muodoissa. Julistuksen mukaan vastuullisella matkailulla on seitsemän keskeistä piirrettä. Nämä ovat:

- matkailu, joka minimoi matkailun taloudelliset, ympäristölliset, sekä sosiaaliset vaikutukset
- taloudellisen hyödyn tuottaminen paikallisille asukkaille, sekä isäntäyhteisön hyvinvoinnin sekä työolojen parantaminen
- paikallisten ihmisten mukaan ottaminen päätöksissä, jotka vaikuttavat heidän elämänsä kohteessa
- luonnon ja kulttuuriperinnön säilyttämisen edistäminen sekä maailman monimuotoisuuden säilyttäminen
- elämysten tarjoaminen vierailijoille yhteydellä paikallisiin ihmisiin ja opettaen matkailijoita paikallisesta kulttuurista ja kohteen sosiaalisista ja ympäristöllisistä haasteista
- liikuntarajoitteisten matkailijoiden huomioiminen
- kulttuurillisesti sensitiivistä, luo kunnioitusta matkailijan ja paikallisten välillä, sekä tuo paikallisille ylpeyttä kulttuuristaan.

Kaikki matkailun sidosryhmät ovat vastuussa vastuullisuuteen osallistumisessa. Matkanjärjestäjät, paikalliset toimijat, hotellit, hallitukset, paikalliset ihmiset ja matkailijat itse ovat mukana vastuullisten valintojen tekemisessä ja täten vastuullisen matkailun toteutumisessa. (Goodwin 2014.) Unescon mukaan vastuullinen matkailu määritellään matkailuksi, joka kunnioittaa sekä paikallisia ihmisiä että matkustajaa, kulttuuriperintöä ja ympäristöä.

2.2 Vastuullisen matkailun osa-alueet

Vastuullinen matkailu voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen. Nämä ovat taloudellinen vastuullisuus, sosiokulttuurinen vastuullisuus ja ympäristöllinen vastuullisuus.

Taloudellinen vastuullisuus

Taloudellista vastuullisuutta on se, kun matkakohde ja paikallisyhteisö hyöttyy matkailutoiminnasta taloudellisesti. Paikallisyhteisöt hyöttyvät, kun matkailusta muodostuvat tulot jäävät kohdealueelle. Taloudellisen vastuullisuuden haasteena on, jos matkailutulot eivät jää kohdealueelle ja paikallisyhteisölle, vaan jakautuvat pois alueelta. Alueilla, joilla majoitus- ja palvelutarjonnassa on paljon suuria ketjuhotelleja, ja joilla on paljon tarjontaa palveluissa ja yrityksissä, jotka eivät ole paikallisomisteisia, on tämä haaste. Suurten kansainvälisten ketjuyritysten pääkonttorit usein sijaitsevat ulkomailla, kaukana kohdealueelta, jolloin tällaisiin palveluihin käytetty raha ei hyödytä paikallisyhteisöä. (Reilun Matkailun Yhdistys.)

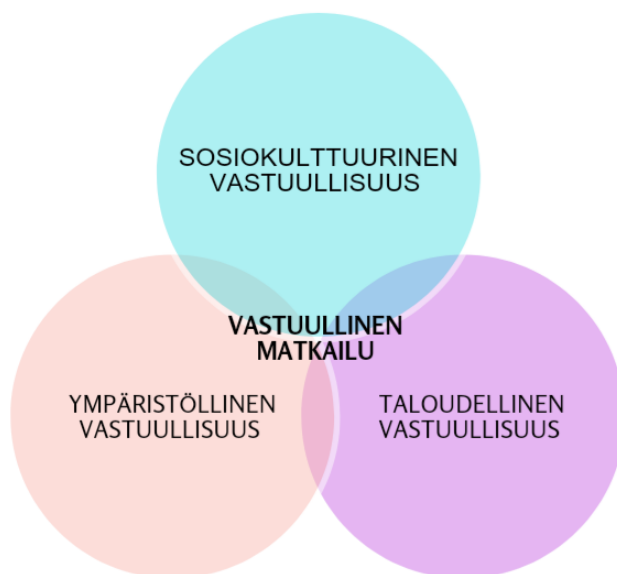
Sosiokulttuurinen vastuullisuus

Sosiokulttuurista, eli sosiaalista ja kulttuurillista vastuullisuutta on kohdealueen kulttuurin ja kulttuuriperinnön vaaliminen ja suojeleminen. Kulttuuria tulee kunnioittaa, eikä omia tai hyväksikäyttää. Kulttuurin kunnioitukseen sisältyy muun muassa paikallisten tapojen, elinkeinojen, elämäntyylin, kielen, uskonnon, musiikin ja ruokakulttuurin kunnioittaminen. Sosiokulttuurisesti vastuullisessa matkailussa on oleellista, että matkailijoiden ja paikallisen yhteisön suhde ja kanssakäynti perustuu molemminpuoliseen kunnioitukseen. Paikallisyhteisön ja asukkaiden tarpeita kuunnellaan ja heitä otetaan mukaan päätöksentekoon ja matkailuliiketoimintaan. (Reilun Matkailun Yhdistys; Jaakkola & Grym 2020a.) Sosiokulttuurista vastuullisuutta on myös paikallisten palveluiden käyttäminen, paikallisten tuotteiden suosiminen ostoksia tehdessä ja paikallisen lähiruoan suosiminen. Paikallisten palveluiden suosiminen on sekä taloudellisesti että sosiokulttuurillisesti vastuullista. Matkailutoiminnan tuomat taloudelliset hyödyt matkakohteelle vaikuttavat paikallisen yhteisön hyvinvointiin, joka on tärkeää sosiokulttuurisesti vastuullisessa matkailussa. Sosiokulttuuriseen vastuullisuuteen kuuluu myös tasa-arvo ja tasavertaisuus kohtaamisissa ja kohtelemisessa vähemmistöryhmät mukaan lukien. Tähän kuuluu myös esteettömyys. (Visit Finland.)

Ympäristöllinen vastuullisuus

Ympäristöllisen vastuullisuuden tavoitteena on luonnon ja ympäristön suojeleminen sekä luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen. Matkailulla voi olla todella negatiivisia vaikutuksia ympäristöön ja luonnonmaisemaan. Ympäristöllisesti vastuullisessa matkailussa huomioidaan matkailun vaikutukset ympäristöön ja ilmastoon, ja pyritään toimimaan ympäristöä

vahingoittamatta ja tekemään ympäristöystävällisiä valintoja. Ympäristöystävällistä toimintaa on esimerkiksi jätteiden määrän vähentäminen ja lajittelu sekä energian ja veden kulutuksen vähentäminen. Ympäristöystävällisen matkustustavan valinnalla on suuri rooli ympäristöllisesti vastuullisessa matkailussa. Ympäristöllistä vastuullisuutta matkailualalla on palveluiden tuottaminen ympäristöä huomioiden ja luontoa kuluttamatta, sekä työntekijöiden kouluttaminen ympäristötietoisiksi. (Reilun Matkailun Yhdistys; Visit Finland.) Kuviossa 2 on hahmoteltu vastuullisen matkailun osa-alueet.

Kuvio 2. Vastuullisen matkailun osa-alueet

2.3 Vastuullinen matkailija

Matkailija voi toimia vastuullisesti ja tehdä vastuullisia valintoja jokaisella vastuullisuuden osa-alueella. Matkailija voi valinnoillaan ja käyttäytymisellään osallistua vastuullisen matkailun toteutumiseen. Pitää tuki muistaa, että matkailun haittavaikutuksien minimointiin ja vastuullisuuden tavoittelemiseen osallistuu muutkin matkailun tahot, ja matkailijat eivät voi yksin poistaa matkailun haittavaikutuksia, eivätkä yksin ole vastuussa vastuullisuuden toteutumisesta. Tässä työssä tarkkailtavana tahona kuitenkin ovat matkailijat ja heidän vastuullinen toimintansa. Miten siis matkailija voi tehdä valinnoillaan matkastaan vastuullisemman?

Matkailijan näkökulmasta vastuullinen matkailu tarkoittaa vastuullisten valintojen tekemistä sekä oman vastuun tiedostamista. Vastuullinen matkailija on tiedostava matkailija. Vastuullisuuden toteutumisen kannalta on tärkeää hankkia tietoa matkakohteesta ja sen kulttuurista. Tiedostava matkailija myös on tutustunut matkailun vaikutuksiin ja tiedostaa millaista

on matkailijan oma matkustuskäyttäytyminen. (Reilun Matkailun Yhdistys.) Matkailun vaikutuksiin ja matkan kohteeseen ja kulttuuriin perehtynyt matkailija voi siis tietoisesti tehdä vastuullisia valintoja matkallaan ja näin vaikuttaa vastuullisen matkailun toteutumiseen.

Reilun matkailun yhdistys on luonut reilun matkailijan ohjeet (2021), jotka koostuvat kymmenestä kohdasta. Yhdistyksen sivuilta löytyvät reilun matkailijan ohjeet ovat seuraavanlaiset:

- *ota selvää ja tiedosta vastuusi*
- *vältä ruuhkia*
- *valitse vähäpäästöinen liikkumismuoto*
- *käytä rahasi reilusti*
- *säästä energiaa ja vettä sekä minimoi jätteet*
- *kunnioita paikallisia kulttuuria ja ihmisiä*
- *suojele luontoa ja eläimiä*
- *viesti vastuullisesti*
- *matkusta turvallisesti* (Reilun Matkailun Yhdistys 2021.)

Matkailija voi kunnioittaa ympäristöä lomailemalla energiatehokkaasti. Näin voi toimia välttämällä turhaa veden- ja sähkönkulutusta. Matkailija voi tehdä ympäristöllisesti vastuullisia valintoja myös liikkumismuodon suhteen, esimerkiksi suosimalla vähä päästöisiä liikkumismuotoja. Ympäristöä voi kunnioittaa myös huolehtimalla roskat roskakoreihin, eikä matkakohteen ympäristöön, ja mahdollisuuksien mukaan lajittelemalla omat roskansa. (Green Key.)

Matkailija voi vaikuttaa valinnoillaan siihen, että käytetty raha jää matkakohteeseen ja matkasta aiheutuu taloudellisia hyötyjä matkakohteelle ja paikallisyhteisölle suosimalla paikallisia toimijoita. Matkailija voi tehdä vastuullisia valintoja majoituksen, ravintoloiden, ostoksien ja muiden palveluiden suhteen. Paikallisia yrittäjiä voi tukea esimerkiksi valitsemalla majoitukseksi perheen omistaman majatalon kansainvälisen ketjuhotellin sijaan, tai valitsemalla paikallisomisteisen ravintolan paikallisen ketjuravintolan sijaan. Matkaopaspalvelun voi ostaa suoraan paikalliselta matkaoppaalta, sen sijaan, että ostaa sen suuren kansainvälisen palveluntarjoajan nettisivujen kautta. Matkailijan on myös hyvä tutustua matkakohteen tippikulttuuriin ja tipata paikallisen käytännön mukaan. (Global Exchange 2017; Reilun Matkailun Yhdistys 2021.)

Sosiokulttuurista vastuullisuutta matkailijan näkökulmasta on paikallisten yrittäjien ja paikallisten palveluiden tukemisen lisäksi matkakohteen kulttuurin sekä paikallisten ihmisten kunnioittaminen. Matkailija voi hankkia tietoa ja yrittää oppia matkakohteen kulttuurista. Kulttuurierojen huomiointi on tärkeää, ja matkailijan tulee muistaa, että on vieraana jonkun toisen kotimaassa ja vierailijan oman maan kulttuuriset tavat muun muassa pukeutumisen ja kehonkielen suhteen eivät välttämättä päde kohteessa. On matkakohteen kulttuuria kohtaan kunnioittavaa esimerkiksi pukeutua tarvittaessa peittävämmiin, vaikka kotimaassa ei näin tarvitsisi toimia. (Academic Studies Abroad.)

Paikallisia ihmisiä kohtaan voi olla huomaavainen ja kunnioittava opiskelemalla vähän paikallista kieltä. Jo muutaman perusfraasin, kuten tervehdyksen ja kiitoksen käytöllä voi osoittaa arvostusta paikallisia ihmisiä kohtaan. On epäkunnioittavaa paikallisia ihmisiä kohtaan käyttäytyä häiriköivästi ja metelöiden, jättää roskia jälkeensä tai valokuvata paikallisia ilman lupaa. (Reilun Matkailun Yhdistys 2021.)

3 Matkailun vaikutukset

Matkailun vaikutuksia tapahtuu kaikkialla, missä matkailua tapahtuu. Paikat, joissa matkailua tapahtuu ovat matkakohteita. Matkakohde määritellään maantieteelliseksi alueeksi, jonka matkustaja valitsee matkansa kohteeksi. Se voi olla majoituspaikka, kaupunki, alue, tai maa. Matkailijan näkökulmasta matkakohteen määrittää useat vierailun kannalta merkittävät tekijät, kuten kulttuuri ja nähtävyydet, ruoka- ja majoituspalvelut, viihde sekä ilmasto. (Scherhag 2018.) Kuten vastuullisuuden osa-alueet, myös matkailun vaikutukset voidaan jakaa taloudellisiin, sosiokulttuurillisiin, sekä ympäristöllisiin vaikutuksiin.

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Matkailun taloudelliset vaikutukset ovat pääasiassa positiivisia. Suurin matkailun aiheuttama taloudellinen vaikutus on matkailun tuomat tulot matkakohteelle ja täten paikallisyhteisön hyvinvoinnin edistäminen. Taloudellista hyötyä muodostuu, kun matkailijat käyttävät matkailupalveluita ja matkakohteen yrityksiä. Kohdealue ja alueen asukkaat hyötävät taloudellisesti matkailun luomista työpaikoista matkailualalle ja myös muille aloille, jotka myyvät tuotteitaan tai palveluitaan muun muassa hotelleille ja ravintoloille. Matkailu ja matkailualan työpaikat tuovat myös verotuloja matkakohteelle. Positiivinen taloudellinen vaikutus on myös palveluntarjonnan monipuolistuminen matkakohteessa. Matkailu tuo asiakkaita ja kysyntää erilaisille palveluille, joista paikallisetkin voivat nauttia. Haittavaikutuksena saattaa olla, että palveluita aletaan hinnoittelemaan ja kohdistamaan vain turisteille paikallisten sijasta, ja palveluiden hinnat nousevat paikallisen elintason yläpuolelle. Taloudellista haittaa ja haasteita voi aiheutua matkakohteissa, joissa matkailu on kausiluonteisia. Suurin osa työntekijöistä ovat vain sesongin ajan työllistettyjä ja henkilöstö saattaa vaihtua vuosittain, jolloin työntekijöiden kouluttamiseen joudutaan käyttämään paljon resursseja. (Jaakkola & Grym 2020.)

3.2 Ympäristölliset vaikutukset

Matkailusta seuraa vaikutuksia ympäristövaikutuksia paikallisille ekosysteemeille ja luonnonvaroille. Yksi matkailun aiheuttamia ympäristöllinen haitta on luonnonvarojen ehtyminen. Esimerkiksi veden liiallinen käyttö turistien toimesta ja turisteille suunnatuissa palveluissa kohteissa, joissa vesi on muutenkin niukka luonnonvara, aiheuttaa ympäristöllisiä ongelmia kohteelle ja paikallisyhteisölle. Matkailua varten rakennettavat lomakeskukset voivat aiheuttaa luonnollisen elinympäristön tuhoutumista ja villieläinten ajautumista yhä niukemmille luonnollisille eläinympäristöille. (Greentumble 2022.) Myös muiden luonnonvarojen lii-

allinen käyttö aiheuttaa ympäristöllisiä haittoja. Matkailuteollisuuden tuottaman kiinteän jätteen, jäteveden ja kasvihuonekaasupäästöjen määrä, sekä sen aiheuttama biologisen monimuotoisuuden häviäminen kasvavat suhteellisesti luonnonvarojen, kuten energian, veden, maan ja fossiilisen polttoaineen kulutuksen kanssa. (UN Environment Programme.)

Matkailun ympäristöllisiä haittavaikutuksia ovat myös roskan määrä ja ympäristön roskaaminen. Suuri osa roskan määrästä aiheutuu matkailupalveluista eikä turistilta itseltään, mutta myös turistien jälkeen jättämät roskat vaikuttavat ympäristön ulkonäköön ja ekosysteemiin haitallisesti. Matkailusta aiheutuu roskan lisäksi myös muita ympäristöä saastuttavia päästöjä; liikennepäästöjä, energiapäästöjä ja jätevesipäästöjä, kuten myös melusaastetta ja valosaastetta. Liikenne, etenkin lentokoneliikenne aiheuttaa suurimman osan matkailusta aiheutuvista hiilidioksidipäästöistä. (Greentumble 2022.)

Matkailulla on paljon enemmän haittoja ympäristölle kuin hyötyjä, mutta hyödyksi voisi katsoa esimerkiksi ympäristöllisen tietoisuuden lisääntymisen. Monet matkakohteet edistävät ja markkinoivat ekoturismia ja vastuullista matkailua, ja valistavat vierailijoita matkailun ympäristöllisistä vaikutuksista. Tällaisissa matkakohteissa aktiviteeteissä ja käytetyissä resursseissa huomioidaan ympäristöystävällisyys ja kannustetaan matkailijoita siihen. Matkailijoiden kasvava ympäristötietoisuus voi vaikuttaa luonnon suojeluun ja säilymiseen positiivisesti. (Stainton, 2023b.)

3.3 Matkailun sosiokulttuuriset vaikutukset

Sosiokulttuuriset vaikutukset ovat matkailijoiden ja matkustustoiminnan vaikutuksia isäntäyhteisöihin sekä isäntäyhteisön vuorovaikutusta matkailualan kanssa (Green Ideas for Tourism for Europe). Matkailulla on niin positiivisia sosiokulttuurisia vaikutuksia matkakohteeseen ja paikallisyhteisöihin, kuin myös negatiivisia. Positiivisia sosiokulttuurisia vaikutuksia ovat esimerkiksi:

- paikallisen kulttuurin ja kulttuuriperinnön suojelu ja säilyttäminen

Monet matkailijat matkustavat tiettyyn matkakohteeseen kohteen kulttuurin takia. Matkakohteen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön löytyy paljon kiinnostusta, ja matkakohteille on kannattavaa nähdä vaivaa kulttuuriperinnön säilyttämiseen ja suojeluun. (Stainton 2023c.)

- taiteen ja kulttuurin elpyminen ja edistäminen

Kiinnostus kulttuuriin myös tekee paikallista kulttuuria mainostavien yritysten liiketoiminnasta kannattavaa. Esimerkiksi museot, galleriat ja näyttelyt ovat hyvä tapa esittää matkakohteen kulttuuria, perinteitä ja historiaa. Vanhoja tapoja ja perinteitä, jotka nykypäivänä

tuntuvat etäisiltä ja ovat häviämässä, voidaan elvyttää tällaisten yritysten toimesta. (Stainton 2023c.) Matkailijoiden kiinnostus kulttuuriin voi myös luoda paikallisille ylpeyttä omasta kulttuuristaan ja kulttuuriperinnöstään.

- paikallisyhteisön hyvinvointi

Myös paikallisyhteisön kokemat hyödyt ovat matkailun positiivisia sosiokulttuurisia vaikutuksia. Matkailun luomista työpaikoista sekä matkailutoiminnan tuomista tuloista aiheutuu taloudellista hyötyä paikallisyhteisölle, mutta ne vaikuttavat myös paikallisyhteisön hyvinvointiin kaiken kaikkiaan. Myös palveluiden ja infrastruktuurin kehittyminen matkakohteessa matkailun seurauksena tuo hyötyä paikallisyhteisölle ja sen hyvinvointiin. (Stainton 2023c.)

Matkailusta seuraa myös paljon negatiivisia sosiokulttuurillisia vaikutuksia, eli haittoja, matkakohteelle ja paikallisille asukkaille. Tällaisia haittoja ovat esimerkiksi:

- autenttisuuden ja kulttuuriperinnön häviäminen

Matkailun seurauksena matkakohteen autenttisuus ja kulttuuriperintö saattavat kärsiä. Globalisaation myötä maailma muuttuu yhä yhtenäisemmäksi ja kohteiden yksilöllisyys saattaa kärsiä. Jotkut turistit haluavat vieraassa matkakohteessakin käyttää tuttuja globaaleja palveluita, joita löytyy heidän kotimaastaankin. Kansainvälisten ketjujen osuus matkakohteessa lisääntyy, ja monet autenttiset paikallista kokemusta tarjoavat yritykset saattavat kokea kannattavammaksi standardisoitua kansainvälisten turistien mieltymyksiin sopiviksi. (Stainton 2023c.)

- kulttuurin kaupallistaminen

Matkailu ja matkailijoiden kiinnostus kulttuuriin saattaa johtaa siihen, että paikalliskulttuuri kaupallistetaan ja sitä hyväksikäytetään matkailutoimijoiden toimesta. Kulttuurin ja perinteiden kaupallistaminen on vastuutonta, jos toiminnassa ei ole mukana paikallisen kulttuurin edustajia, jotka hyväksyvät kulttuurinsa hyödyntämisen. Ulkopuoliset toimijat tekevät liiketoimintaa paikallisten perinteistä, asuista ja rituaaleista ilman, että paikallisia on otettu huomioon, ja ilman, että paikalliset saavat tuloa tällaisesta liiketoiminnasta. (Jaakkola & Grym 2020a.)

- kulttuurilliset väärinymmärrykset ja yhteentörmäykset

Eri matkakohteissa saattaa olla erilaiset tavat esimerkiksi pukeutumisen ja kehonkielen suhteen. Matkailijat toisista kulttuureista saattavat käyttäytyä loukkaavasti paikallista kulttuuria kohtaan, vaikka eivät tarkoittaisikaan pahaa. Eri eleillä myös voi olla eri merkitys paikalli-

sessä kulttuurissa. Turistien pukeutuminen tai käytös saattaa loukata tai olla epäkunnioittavaa paikallisia kohtaan. Tämä vaikuttaa paikallisten asenteisiin ja suhtautumiseen turisteja kohtaan. (Stainton 2023c.)

3.3.1 Kulttuuriperinnön määritelmä

Kulttuuriperintö on menneisyydestä perittyjä aineellisia ja aineettomia asioita tai käytäntöjä, jotka heijastavat ihmisten arvoja, uskomuksia, tietoja ja traditioita. Kulttuuriperintö ympäröi meitä kaupungeissa ja taajamissa, luonnonmaisemissa ja arkeologisissa kohteissa. Se on kirjallisuutta, taidetta ja muistomerkkejä, se on esi-isiltä ja esi-äideiltä opittuja taitoja ja tarinoita, joita kerromme, se on ruokaa, josta pidämme, ja elokuvia, joita katselemme ja joista tunnistamme itsemme. (Opetushallitus.)

Kulttuuriperintö on arvokas voimavara matkailualalla. Matkailu tarjoaa pääsyn kulttuuriperintökohteisiin ja on hyvä keino kulttuuriperinnön edistämiseen, mutta se voi myös tuoda mukanaan liikaturismin haitat kulttuuriperinnölle, kuten väentungoksen, kulttuurillisen oimisen sekä autenttisuuden menettämisen. Vastuullisessa matkailussa kulttuuriperintöä pyritään vaalimaan ja edistämään. Vastuullinen kulttuurimatkailu asettaa kulttuuriperinnön ja paikalliset yhteisöt päätöksentekoprosessien keskiöön. (European Commission.)

3.4 Liikaturismi

Liikaturismi (englanniksi ”overtourism”) on matkailun vaikutus, jota tapahtuu, kun matkakohdeessa vierailee liiallisia määriä turisteja. Liikaturismia on, kun matkailu aiheuttaa ei-toivottuja vaikutuksia matkakohteille ja vaikuttaa negatiivisesti paikallisten elämänlaatuun ja matkailijoiden kokemuksiin. Kun matkakohteessa vierailee liikaa turisteja kohteen kantokykyyn nähden, tapahtuu liikaturismia. Maailman matkailujärjestö UNWTO:n määritelmän (2018, 3) mukaan kohteen kantokyky tarkoittaa enimmäismäärää ihmisiä, jotka voivat vierailla matkakohdeessa ilman, että kohteelle aiheutuu ympäristöllisiä, taloudellisia tai sosiokulttuurillisia haittoja ja ympäristön tuhoutumista, sekä vierailijoiden matkailukokemuksen heikkene mistä. Mikä on liiallinen määrä turisteja, riippuu kohteesta. Sen määrittää eri kohteille kyseisen kohteen paikalliset asukkaat, matkanjärjestäjät, yritykset sekä turistit. (Francis.)

Liikaturismia voidaan pitää vastuullisen matkailun vastakohtana. Vastuullisen matkailun tavoitteena on tehdä kohteista parempia elämiselle ja vierailemiselle. Liikaturismi vaikuttaa matkakohteeseen päinvastaisella tavalla. (Goodwin 2016.)

Esimerkkejä liikaturismista ovat muun muassa kapeiden teiden tukkiutuminen turistiajoneuvoista, kun maamerkkejä ei pääse katsomaan suuren väkijoukon vuoksi, ja kun hauraat, vanhat ja kulttuuriperinnöllisesti merkittävät ympäristöt rappeentuvat suuren turistimäärän

takia. (Francis.) Liikaturismin vaikutus näkyy myös, kun palveluita ja tiloja aletaan suuntaamaan turistien tarpeisiin vastaavaksi paikallisten sijaan. (Aurin Outreach 2022.) Liialliset turistimäärät vaikuttavat paikallisten elämänlaatuun heikentävästi ja johtaa siihen, että paikallisten mielipiteet turisteista sekä suhtautuminen turisteihin huonontuvat.

Yksi liikaturismin esimerkki on, kun vuokrien hinnat nousevat turistikka alueille, mikä johtaa siihen, että paikalliset vuokralaiset muuttavat pois alueelta ja tilalle tulee loma-asuntoja. (Francis.) Yksityisasuntojen lyhytaikaisen vuokraamisen mahdollistavien alustojen, kuten Airbnb:n, suosiolla on ollut suuri vaikutus tähän ilmiöön tietyissä turistikissa suurkaupungeissa. (Aurin Outreach 2022.) Joissakin kaupungeissa ongelmana on, että yritykset ja yksityishenkilöt ovat alkaneet tekemään kyseenalaista liiketoimintaa siitä, että ostetaan huoneistoja nimenomaan turisteille vuokrattaviksi esimerkiksi Airbnb:n kautta. Yksityisasuntojen vuokraus turisteille voi myös tuoda meluhaittaa ja rauhattomuutta paikallisten asuin- ja palvelualueisiin ja naapurustoihin huonokäyttöisten turistien takia. Airbnb:n ja samankaltaisten palveluiden suosio ja suosioista syntyvät seuraukset eivät ole liikaturismin aiheuttajia, vaan enemmänkin liikaturismin "oireita" tai seurauksia (Francis). Airbnb:n ongelmat kärjistyvät kohteissa, joissa liikaturismi on ongelma, ja joissa asuntojen lyhytaikaista vuokraamista ei ole rajoitettu tarpeeksi. Monissa kaupungeissa on alettu rajoittamaan asuntojen lyhytaikaista vuokraamista tiukoilla säädöksillä tämän liikaturismin tuoman ongelman torjumiseksi. (Jaakkola & Grym 2020b.)

Liikaturistikissa kohteissa palveluita kohdistetaan ja hinnoitellaan turistikille, eikä paikallisille. Paikalliset asukkaat joutuvat kilpailemaan palveluista ja tilasta turistien kanssa. Tämä johtaa pahimmillaan siihen, että vuokrien ja elinkustannusten hinnat nousevat niin, ettei paikallisilla vuokralaisilla ole varaa asua vuokra-asunnoissa. Vuokrat kallistuvat ja palvelut eivät täsmää paikallisten tarpeisiin. Sen seurauksena paikalliset asukkaat ajautuvat pois näiltä alueilta. (Dodds & Butler 2019, 12–13.)

Liikaturismin sosiokulttuurisia vaikutuksia ovat juuri vuokratason ja elinkustannusten nousu, huonosti käyttäytyvät ja välinpitämättömät turistit, sekä autenttisuuden katoaminen turistikille suunnattujen palveluiden ja rakennettujen ympäristöjen takia.

On monia syitä, miksi joihinkin kohteisiin saapuu liikaa turisteja. Matkailuala on ollut vuosien ajan kasvussa ja kansainvälisiä matkoja tehtiin reilusti yli miljardi vuonna 2019. Koronaviruspandemia ja matkailurajoitukset laskivat kansainvälisten matkojen määrää huomattavasti, mutta vuonna 2023 matkailun arvioidaan palaavan jopa 95 % samoihin lukuihin kuin ennen koronaa. (UNWTO 2023.) Matkailun kasvu vaikuttaa luonnollisesti kasvaviin turistimääriin. Jotkut kohteet myös ovat suosittuja tietyistä syistä, esimerkiksi jonkun suosittu

elokuvan tai sarjan kuvausympäristöstä saattaa tulla suosittu matkakohde elokuvan tai sarjan suosion myötä. Sosiaalinen media ja vaikuttajat voivat myös vaikuttaa matkakohteen suosioon ja trendikkyuteen, kun matkat jaetaan suurelle yleisölle. Myös organisaatioiden ja hallitusten kasvuspainotteiset strategiat vaikuttavat matkailun kasvuun ja kasvaviin turistimääriin. Näitä tekijöitä voidaan pitää liikaturismin mahdollistajina. (Dodds & Butler 2019, 6–14; Framba 2020.)

Joissakin kaupungeissa, esimerkiksi Venetsiassa, risteilyjä pidetään osallisena liiallisten turistimäärien saapumiseen. Risteilyt mahdollistavat massaturismin, kun laivoilta purkautuu saman aikaisesti tuhansia matkustajia kaupunkiin. On kohteita, joissa risteilymatkailu aiheuttaa huomattavasti enemmän haittoja kuin hyötyjä matkakohteelle. Usein risteilymatkailijoilla on jonkinlainen pakettimatka, johon kuuluu majoitus ja ruokailu risteilyaluksella. Risteilyaluksilta myös usein löytyy muita palveluja ja mahdollisuuksia ostosten tekoon. Kun risteilyalus pysähtyy jossain kohteessa, se ei siis takaa sitä, että matkustajat käyttävät rahansa kohteen paikallisiin palveluihin. Tuhannet risteilyalukselta kaupunkiin purkautuvat matkustajat aiheuttavat liikaturismia; muun muassa väentungosta ja teiden tukkiutumista. Risteilymatkailijoiden tuomat taloudelliset hyödyt eivät ole kovinkaan huomattavat, ja kohteelle aiheutuu liikaturismin tuomia haittoja. Risteilyt myös saastuttavat ilmastoa ja vesistöjä. (Frost 2023.)

Liikaturismille ei ole yhtä, helppoa ratkaisua. Turistimäärien hallinnassa tarvitaan yhteistyötä eri matkailun sidosryhmien välillä. Eri matkakohteissa saatetaan tarvita erilaisia toimintoja ja strategioita turistimäärien hallintaan. Maailman Matkailujärjestö UNWTO on tehnyt listan strategioista ja toiminnoista, joilla matkakohteet voivat pyrkiä hallitsemaan liikaturismia ja turistien aiheuttamia ruuhkia. Yksi strategioista on matkailijoiden hajaannuttaminen laajemmin eri kohteisiin kaupungeissa ja kaupunkien ulkopuolelle, esimerkiksi järjestämällä tapahtumia ja kehittämällä turistinähtävyyksiä kaupungin vähemmän vierailtuihin osiin. Matkailun mainostaminen ja matkailukokemusten ja tapahtumien kehittäminen sesongin ulkopuolelle on keino, jolla voitaisiin pyrkiä hajaannuttamaan matkailijoiden vierailun ajankohtaa. Liikaturismia voidaan pyrkiä hallitsemaan myös nähtävyyksien aukioloaikoja laajentamalla ja enimmäis vierailijamääriä, liikennettä ja verotusta säätelemällä. Muita Maailman Matkailujärjestön listaamia strategioita ovat matkakohteen infrastruktuurin kehittäminen ja parantaminen turistimäärien kestämiseksi, paikallisten sidosryhmien ja matkailijoiden kanssa kommunikointi ja valistus matkailun vaikutuksista. On tärkeää pyrkiä siihen, että paikallisyhteisöt hyötyvät matkailusta ja infrastruktuuria ja palveluita ei kehitetä vain turisteja varten, vaan myös paikallisten tarpeet huomioiden. (UNWTO 2018.)

UNWTO:n tutkimuksessa (2018) haastatellut eri liikaturismista kärsivien matkakohteiden asukkaat pitivät tärkeimpinä strategioina paikallisten ihmisten ja yritysten kanssa kommunikointia ja mukaan ottamista matkailun suunnittelussa ja kehittämisessä, kuin myös vierailijoiden kanssa kommunikointia siitä, miten käyttäytyä kaupungissa. Myös pyrkiminen vieraiden saapumisen hajaannuttamiseen sesongin ulkopuolelle, sekä kaupungin infrastruktuurin ja palveluiden parantaminen koettiin tärkeänä.

3.4.1 Liikaturismi vs. Massaturismi

Käsitteet ”massaturismi” ja ”liikaturismi” kuulostavat samankaltaisilta, mutta eivät kuitenkaan ole synonyymejä toisilleen. Tässä opinnäytetyössä käytetään käsitettä liikaturismi, ja keskitytään sen vaikutuksiin matkakohteissa, sekä matkailijan vastuullisiin valintoihin ja toimintaan liikaturismista kärsivissä matkakohteissa.

Massaturismilla ei ole yhtä selkeää määritelmää, vaan sillä voidaan tarkoittaa koko matkailuilmiötä, tai esimerkiksi tyypillisiin rantalomakohteisiin suuntautuvaa pakettimatkailua (Vainikka 2017, 27). Hanna Asikaisen kirjoittamassa Ylen artikkelissa (2018) lainataan ylen A-studiossa vierailutta vastuullisen matkailun asiantuntijaa Anu Nylundia. Nylund kertoo: *Perinteiset massaturismikohteet yleensä kestävät suuret matkailijamäärät. Siellä on matkailua varten rakennettu infrastruktuuri.* Liikaturismista kärsivissä kohteissa liiallisiin matkailijamääriin ei usein olla varauduttu, mikä johtaa liikaturismista aiheutuviin haittoihin.

4 Matkailijoiden sosiokulttuurinen vastuullisuus matkakohteessa

4.1 Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimus toteutettiin diskurssianalyysin avulla. Tutkimusaineisto etsittiin keskustelufoorumeilta, ja nimenomaan matkailuun keskittyviltä keskustelukanavilta. Myös sosiaalisen median alustaa Twitteriä käytettiin keskustelujen etsimiseksi. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää käydyistä diskursseista, millaisia vastuullisia valintoja matkailijat tekevät matkailaan ja miten matkailijoiden sosiokulttuurinen vastuullisuus ilmenee matkalla.

Tutkimusaineistoa etsiessä haasteeksi muodostui aktiivisten matkailufoorumien löytäminen. Monet pelkästään matkailuun keskittyvät sivustot ja foorumit, esimerkiksi Tripadvisor, eivät enää ole kovin aktiivisia ja tekemiini keskustelunaloituksiin ei tullut vastauksia. Tripadvisorissa keskustelufoorumin aihealueet on jaettu teemoihin, ja esimerkiksi vastuullisen matkailuun keskittyvällä foorumilla keskustelunaloituksia tulee noin yksi kuukaudessa.

Parhaiten aineistoa löytyi suosituilta sosiaalisen median alustoilta, kuten Reddit ja Jodel. Nämä ovat sosiaalisen median alustoja, joiden struktuuri on keskustelupalstatyylinen. Reddit on maailmanlaajuisesti suosittu alusta, jolla on noin 430 miljoonaa aktiivista käyttäjää kuukaudessa. (Curry 2023.) Reddit on perustettu vuonna 2005 ja nykypäivänä se on yksi isoimmista keskustelufoorumeista, jota on olemassa. Siellä voi käydä keskusteluita kiinnostuksenkohteista ja kaikenlaisista aiheista, ja jakaa myös kuvia ja videoita. Vuonna 2021 Redditissä oli 2,6 miljoonaa ”Subreddittiä”, eli johonkin tiettyyn aiheeseen keskittyvää keskustelukanavaa. (Marsh 2021.) Redditistä löytyi myös useampi matkailuun liittyvä alakanava.

Jodel kutsuu itseään hyperlokaaliksi yhteisöksi. Siellä kanssakeskustelijat määräytyvät käyttäjän sijainnin mukaan. Jodel on käyttäjäluvuiltaan paljon pienempi, mutta se taas on Suomessa hyvinkin aktiivinen keskustelusovellus. Jodelistakin löytyy useita eri aihealueeseen keskittyvää kanavaa. Myös Jodelista löytyi aktiivinen matkailukanava.

Redditin isoimmalla matkailukanavalla ”r/Travel” on 6,7 miljoonaa jäsentä. Redditistä löytyy myös paljon muita matkailukanavia, esimerkiksi eri maiden tai maanosien matkailulle, vastuulliselle matkailulle, ja matkavinkeille. Tutkimusaineistoa kerättiin pääasiassa yleiseltä, aktiivisimmalta matkailukanavalta ”r/Travel” ja Euroopan matkailu –kanavalta ”r/Europetravel”. Keskustelua liikaturismista ja matkailijan vastuullisuudesta löytyi myös maa tai maanosa kohtaisilta kanavilta, kuten ”r/askSpain” ja ”r/Europe”. Myös vastuulliseen matkailuun keskittyviä kanavia löytyi, ja keskustelua koitettiin aloittaa itse kanavilla ”r/ecotourism” ja ”r/GoodTourism”. Huomioitavaa on, että vastuulliseen matkailuun keskittyvät kanavat olivat jäsenmääriltään pieniä, eivätkä kovin aktiivisia, joten näistä ei ollut suurta apua tutkimusta

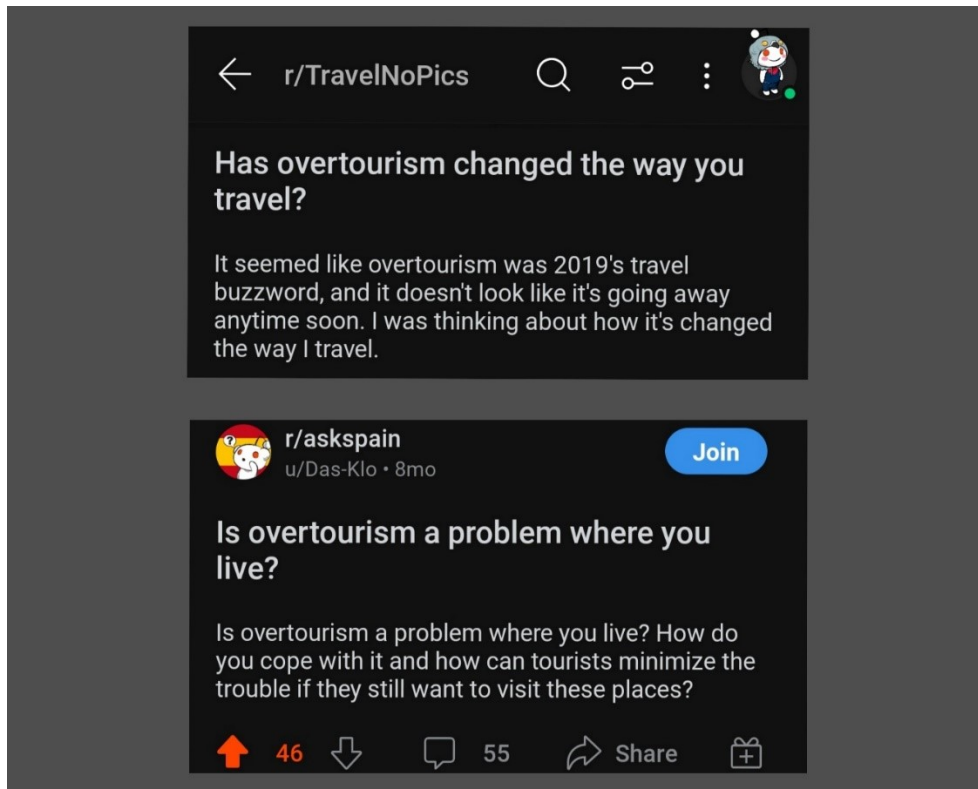
tehdessä. Yleisellä matkailukanavalla "r/Travel" keskustelua käytiin aktiivisesti, ja keskustelua vastuullisesta matkailustakin löytyi huomattavasti enemmän, kuin vastuulliseen matkailuun keskittyvillä kanavilla.

Jodelissa matkailukanavan jäsenmäärä on reilu kaksikymmentätuhatta, ja keskustelua käydään suomeksi. Lukuina se on paljon pienempi, mutta sekin on aktiivinen alusta matkailukeskustelulle.

Diskursseja matkailijan vastuullisesta toiminnasta löytyi paljon. Tutkimuksessa käytetyt diskurssit löytyivät usein liikaturismiin ja tiettyihin matkakohteisiin liittyvän keskustelunavauksen kommenttiketjusta. Aineistoa kerättiin muun muassa keskustelunavauksista, joissa kirjoitettiin:

- "Onko liikaturismi muuttanut matkustustapojasi?"
- "Mitkä tietyt piirteet tekevät jostakin ihmisestä ärsyttävän ulkomaalaisen?"
- "Miten olla "hyvä" turisti?"
- "Onko liikaturismi ongelma siellä, missä asut? Miten selviydyt siitä, ja miten turistit voivat minimoida ongelmat, jos he haluavat vieraila tällaisissa kohteissa?"
- "Paras tapa vieraila, mutta samalla kunnioittaa paikallisia ihmisiä ja paikallista kulttuuria?"
- "Tehtynä tietoisesti, matkailu voi vahvistaa paikallisia yhteisöjä. Mutta se voi myös johtaa negatiivisiin sosiaalisiin ja taloudellisiin vaikutuksiin. Kun matkustat, miten voit tukea paikallisia?"

Kuviossa 3 näkyvät esimerkit löydetyistä matkailijan vastuullisesta toiminnasta ja liikaturismiin liittyvistä keskustelunavauksista.

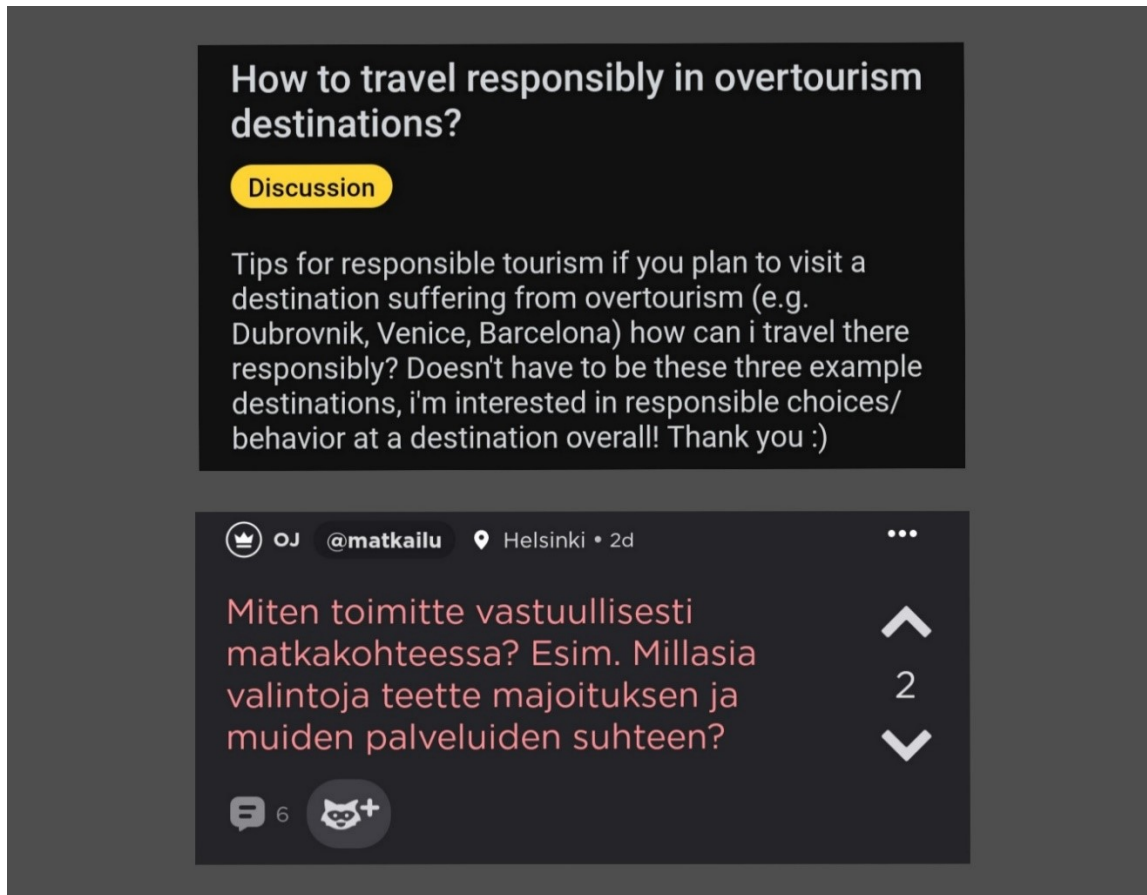
Kuvio 3. Keskustelunavauksia matkailijan vastuullisesta toiminnasta

Keskusteluja aloitettiin myös itse usealla eri kanavalla. Keskustelunaloitukset sisälsivät pääasiallisesti kysymyksen; miten matkailija toimii vastuullisesti matkakohteessa. Näihin keskustelunavauksiin tuli kymmeniä kommentteja ja vastauksia, sekä hyvää keskustelua aiheesta. Vastauksia aloitettuihin keskusteluihin tuli Redditissä ja Jodelin matkailukanavalla. Redditissä vastauksia saatiin kanavilla r/Europetravel, r/Travel. Avaukseen kanavalla r/ecotourism tuli yksi vastaus, ja avauksiin muilla vastuullisen matkailun kanavilla ei yhtään. TripAdvisorissa tehtyyn keskustelunavaukseen ei tullut yhtään kommenttia.

Redditissä tehdyissä avauksissa, kirjoitettiin englanniksi:

- "Miten matkustaa vastuullisesti liikaturismin kohteissa? Vinkkejä vastuulliseen matkailuun, jos on suunnitelmassa vieraila kohteessa, joka kärsii liikaturismista (esimerkiksi Dubrovnik, Venetsia, Barcelona.) Miten voin matkailla kohteessa vastuullisesti? Ei tarvitse olla mikään kolmesta esimerkkikohteesta, olen kiinnostunut vastuullisista valinnoista ja käytöksestä ylipäänsä."
- "Vinkkejä vastuulliseen matkailuun. Haluaisin kuulla vinkkejä muilta matkailijoilta: Miten voin matkustaa vastuullisemmin? Millaisia valintoja teette matkustaessa esimerkiksi majoituksen ja palveluiden suhteen? Tai paikallisten yhteisöjen ja kulttuuriperinnön? Varsinkin liikaturismista kärsivissä kohteissa; millaisia valintoja teette, jotta osallisuus liikaturismin haittoihin minimoituu?"

Jodelissa keskustelu avattiin suomeksi, ja kysyttiin: *Miten toimitte vastuullisesti matkakohteessa? Esim. Millaisia valintoja teette majoituksen ja muiden palveluiden suhteen?* Kuviossa 4 näkyy esimerkit tekijän keskustelunavauksista.

Kuvio 4. Esimerkit tehdyistä keskustelunavauksista

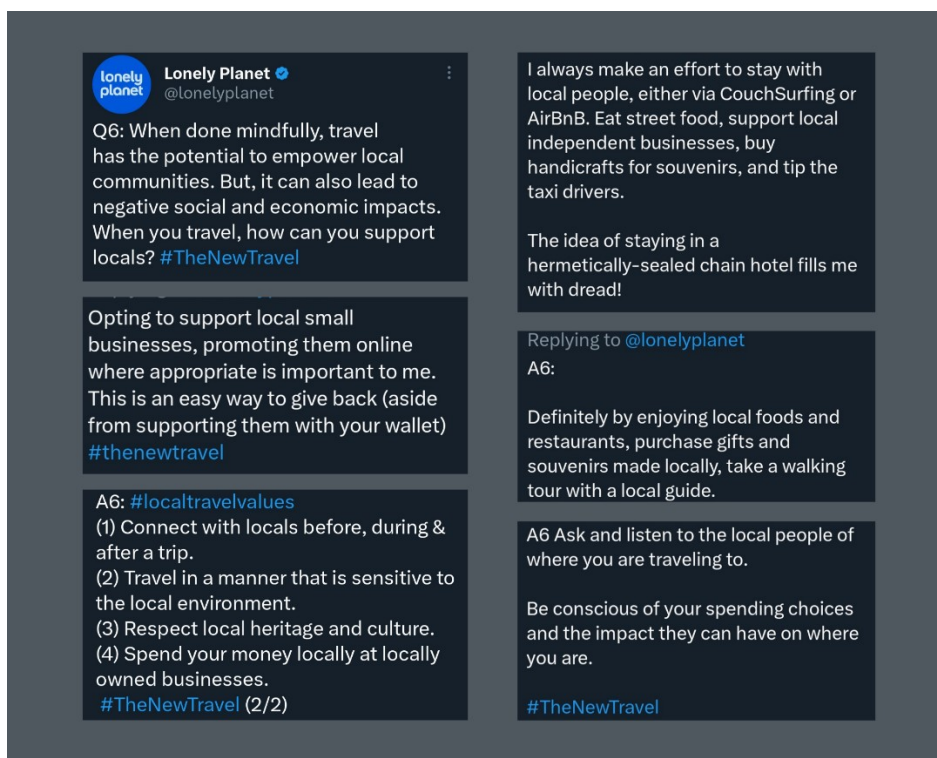
4.2 Matkailijoiden sosiokulttuurisen toiminnan ilmeneminen matkakohteissa

Työn teoriaosuudessa käytiin läpi, mitä on sosiokulttuurinen vastuullisuus, sekä mitä sosiokulttuurisia vaikutuksia matkailusta seuraa. Näiden tietojen avulla diskursseista pyrittiin löytämään tietoa, josta ilmenee, miten sosiokulttuurisesti vastuullinen toiminta näkyy matkalla ja millaisia sosiokulttuurillisesti vastuullisia valintoja matkailija tekee.

Vastuullisesta matkailusta, vastuullisista valinnoista ja liikaturismista käytyjen keskustelujen sisällöissä korostui tiettyjä sosiokulttuurisen vastuullisuuden esimerkkejä ja ilmentymiä, joita teoriaosuudessakin käytiin läpi. Diskurssianalyysin tulokset voidaan jakaa sosiokulttuurisen vastuullisuuden ilmentymiin seuraavasti:

Paikallisten asukkaiden ja kulttuurin kunnioittaminen

Sosiokulttuurisessa vastuullisuudessa isossa osassa on paikallisten asukkaiden ja kulttuurin kunnioittaminen. Paikallisten asukkaiden ja kulttuurin huomioimisessa pidettiin tärkeänä paikallisten kanssa kommunikointia. Paikallisilta kysymysten kysyminen ja paikallisten kuunteleminen koetaan olevan avuksi paikallisten ja heidän kulttuurinsa kunnioittamisessa. Myös paikallisten yrittäjien tukeminen nousi esiin. Matkamuuistoiksi ja tuliaisiksi pyritään valitsemaan paikallisesti tuotettuja tavaroita, ja halutaan syödä paikallista ruokaa paikallisissa ravintoloissa. Twitterissä käydyssä keskustelussa, jonka aloituksessa kysyttiin miten matkailija voi tukea paikallisia matkustaessaan, eräs keskustelija kirjoitti: ”Ehdottomasti nauttimalla paikallisista ruoista ja ravintoloista, ostamalla paikallisesti valmistettuja lahjoja ja matkamuuistoja, ja valitsemalla paikallisen oppaan kierrokselle.” Myös paikallisen kulttuurin ja kulttuuriperinnön kunnioittaminen nousi esiin. Kuviossa 5 on esitettyä kuvakaappauksina keskustelunavaus sekä kommentteja kysymykseen: Miten voi tukea paikallisia matkustaessa.

Kuvio 5. Keskustelua: Miten matkailija voi tukea paikallisia matkustaessaan?

Twitteristä löytyi muitakin keskusteluja paikallisen kulttuurin kunnioittamisesta. Näissä keskusteluissa kulttuurin kunnioitus ilmeni esimerkiksi ottamalla selvää matkakohteesta ja sen kulttuurista, ruoasta, kielestä, ja historiasta ja tapahtumista. Paikallisen kulttuurin omaksuminen ja käyttäytyminen sen mukaan nousi myös esiin. Eräs kommentoija omaksuu mat-

kakohteen kulttuurin syömällä ja juomalla paikallisesti tuotettuja ruokia ja juomia, ja etsimällä paikkoja, jotka tarjoavat autenttista, paikallista ruokaa, sekä noudattamalla ja kunnioittamalla paikallista pukukoodia. Keskustelijat pitivät kunnioittavana myös paikallisen kielen opettelua, edes muutaman sanan verran. Eräs keskustelija suositteli Redditissä käydyssä keskustelussa matkailijaa olemaan kunnioittava matkakohteen perintökohteita kohtaan, esimerkiksi siten, ettei koske asioita mitä ei saa koskea, olemalla tietoinen ympärillä olevasta tilasta, sekä olemalla kohtelias ja kiitollinen siitä, että pääsee viettämään aikaa kulttuuriperintökohteessa.

Matkailijan käytös

Diskurssianalyyssissa kävi ilmi, että monet matkailijoista pitivät matkailijan hyvää ja kunnioitettavaa käytöstä tärkeänä osana matkailijan vastuullista toimintaa. Tällaisena käytöksenä pidettiin esimerkiksi paikallisia asukkaita ja kanssamatkailijoita huomioivaa, tiedostavaa ja kohteliasta käytöstä, sekä kunnioitettavaa ja arvostavaa asennetta. Huonona käytöksenä pidettiin etenkin humalassa julkisilla paikoilla häiriköintiä ja metelöintiä. Myös epäkohteliaisuutta ja itsekästä käytöstä, jossa matkailija ajattelee kaiken pyörivän itsensä ympärillä, pidettiin huonona. Keskusteluista ilmeni, että monet pitävät hyvänä nyrkkisääntönä sitä, että matkakohteessa tulee käyttäytyä siten, miten itse käyttäytyisit kotikaupungissasi, ja miten toivoisit vierailijoiden käyttäytyvän kotikaupungissasi.

Matkailijan vastuulliset valinnat

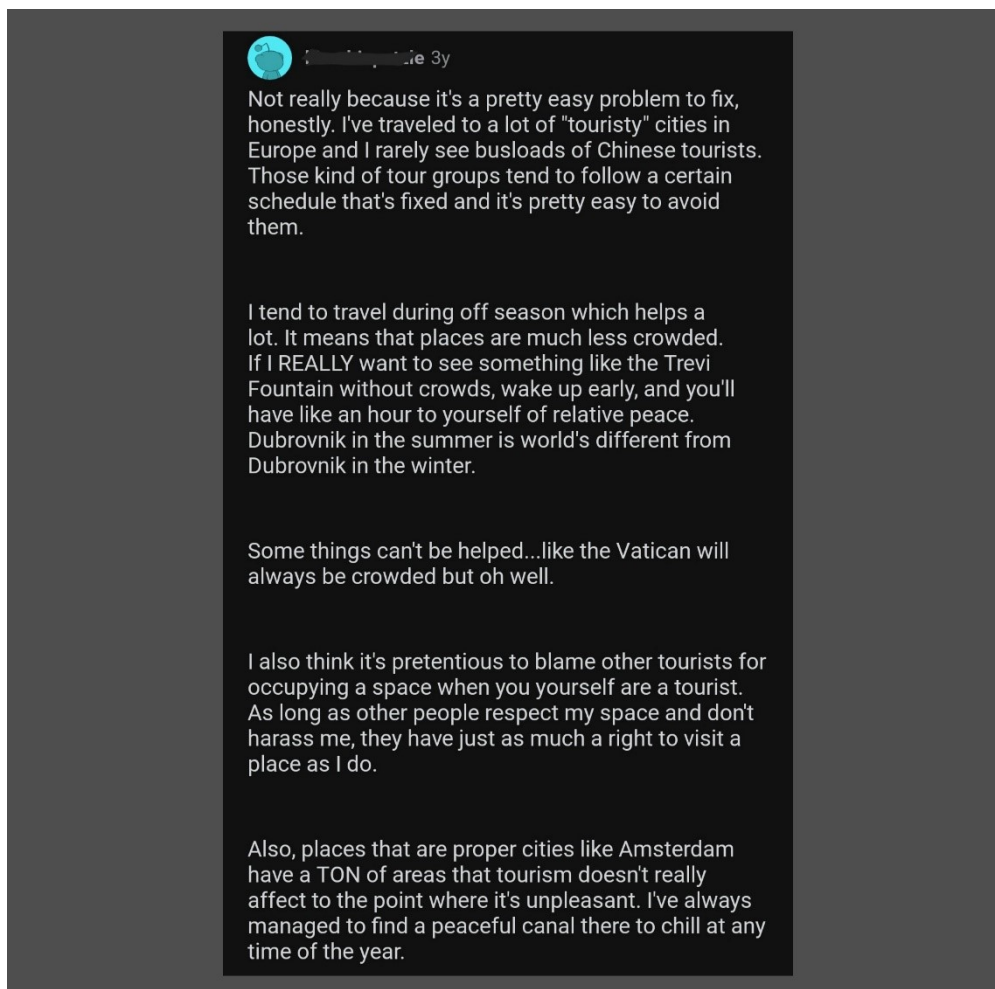
Diskursseista ilmeni, että matkailijat haluavat olla tietoisia ja tarkkoja siitä, mihin käyttävät rahansa. Keskusteluissa matkailijat kertoivat tekevänsä valintoja majoituksen, ruokapaikkojen, ostosten ja turistikerrosten suhteen siten, että paikalliset yrittäjät ja yrityksen hyötyisivät matkailijan rahankäytöstä.

Itse aloitetussa keskustelussa Jodel-applikaatiossa kysyttiin: *”Miten toimitte vastuullisesti matkakohteessa? Esim. Millaisia valintoja teette majoituksen ja muiden palveluiden suhteen?”* Tämän itse aloitetun keskustelun kommentteista nousi esiin ketjuhotellien ja AirBnB:n käytön välttäminen, huomion kiinnittäminen ruokavalintoihin, paikallisten ravintoloiden suosiminen, ja yleisesti paikallisten palveluiden suosiminen. Redditissä aloitetussa keskustelussa, jossa kysyttiin vinkkejä vastuulliseen matkailuun, korostui selkeästi paikallisten palveluiden suosiminen kaikessa; turistikerroksissa, majoituksessa, ravintoloissa.

Liikaturismi

Keskustelussa, jossa puhuttiin liikaturismin vaikutuksista matkailijan omaan matkustuskäyttäytymiseen, korostui erityisesti ihmismassojen ja ruuhkien välttäminen. Keskustelussa ko-

rostui myös sesongin ulkopuolella matkustaminen ja vähemmän vierailtujen paikkojen etsiminen. Myös AirBnB:n ja risteilyjen vältteleminen kohteissa, joissa ne aiheuttavat ongelmia nousi esiin. Erään matkailijan kommentissa tiivistyi hyvin keskustelussa esiin nousseet asiat. Keskustelija kertoo kommentissa, miten hän matkustaa turistikassat välttämällä. Hän kertoo esimerkiksi pyrkivänsä ajoittamaan vierailunsa nähtävyyksiin siten, että välttää suurimmat ihmismassat. Hän matkustaa sesongin ulkopuolella, ja etsii paikkoja, joissa turistien määrä ei tunnu epämieluisalta. Samoja asioita nousi paljon esiin keskustelun kommentteissa. Kuviossa 6 näkyy kyseisen matkailijan kommentti siitä, miten hän matkustaa liikaturismin kohteissa ilman, että kokee haittaa väentungoksesta.

Kuvio 6. Matkailijan kommentti matkailusta liikaturismin kohteissa

Vinkkejä vastuulliseen matkailuun liikaturismin kohteissa

Redditin r/Europetravel kanavalla itse aloitetussa keskustelussa pyydettiin vinkkejä vastuulliseen matkailuun matkakohteissa, jotka kärsivät liikaturismin vaikutuksista. Keskustelun kommentteissa nousi esiin toistuvasti sesongin ulkopuolella matkustaminen. Erään keskustelijan mukaan sesongin ulkopuolella kohteessa on rauhallisempaa ja halvempaa. Hänen

mukaansa hyvä aika matkustaa sesongin ulkopuolella suurimmassa osassa Eurooppaa on lokakuusta maaliskuuhun. Toinen keskustelija nosti esiin ”keikkatalouden” palveluiden, kuten AirBnB:n ja Uberin välttämisen matkakohteessa. Hän myös neuvoi käyttämään julkista liikennettä turistiajoneuvojen aiheuttamien liikenneuhkien estämiseksi, ja sanoi sen olevan kriittinen osa paikallisten hyvinvointia. Sama keskustelija myös mainitsi risteilyjen välttämisen, sillä ne ovat huonoksi ympäristölle ja edistää liikaturismia monissa kohteissa.

Redditin r/Travel kanavalla aloitetussa keskustelussa samasta aiheesta vastauksissa nousi esiin edellä mainittujen lisäksi myös kaikkein turististen nähtävyyksien ja alueiden välttäminen. Eräs keskustelija myös kehotti matkailijoita välttämään päiväretkien tekemistä suosittuihin päiväretkikohteisiin, ja mainitsi, että näin voi välttää turistimassat, käyttää ja tukea paikallisia yrityksiä paremmin.

Keskusteluissa parin kommentoijan vinkkinä oli myös kokonaan matkustamatta jättäminen liikaturismista kärsivään kohteeseen. Eräs keskustelija kommentoi, ettei ole olemassa tapaa tehdä matkaa liikaturismista kärsivään kohteeseen eettisesti ja vastuullisesti, ja että matkailija vain lisää ongelmaa kohteessa.

5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Työn tavoitteena oli selvittää, miten sosiokulttuurisesti vastuullinen toiminta ilmenee matkan aikana, sekä millaisia sosiokulttuurillisesti vastuullisia valintoja matkailija tekee matkakohdeessa. Tarkasteltavien matkailijoiden diskursseista huomaa, että sosiokulttuurinen vastuullisuus näkyy monin tavoin matkailijoiden toiminnassa matkakohteessa. Muutama sosiokulttuurisesti vastuullisen toiminnan tapa, joita käytiin läpi myös työn teoriaosuudessa, nousi erityisesti esiin. Matkailijoiden sosiokulttuurisesti vastuullinen toiminta matkakohteessa ilmenee seuraavin tavoin:

Matkailijat pitävät erittäin tärkeänä paikallisten palveluiden käyttämistä ja tukemista. Matkailijat pyrkivät siihen, että suuri osa kohteessa käytetystä rahasta hyödyttää paikallista väestöä ja matkakohdetta. Sosiokulttuurisesti vastuulliset valinnat näkyvät majoituksen ja ruokapaikan valinnassa, sekä muiden palveluiden, kuten opastettujen kierrosten ja matkamaisintojen ostamisessa. Matkailijat valitsevat mieluusti paikallisen yrittäjän tarjoaman majoituksen kansainvälisen ketjuhotellin sijaan. Ruokapaikan valinnassa suositaan myös paikallisia yrittäjiä ja halutaan syödä paikallista ruokaa. Matkailijat välttävät opastettujen kierrosten varaamista kolmannen osapuolen palveluiden kautta ja pyrkivät työllistämään paikallisia opaita.

Paikallisen kulttuurin ja paikallisten asukkaiden kunnioittaminen näkyy matkailijoiden toiminnassa siten, että matkailijat perehtyvät paikalliseen kulttuuriin, ja sen tapoihin, perinteisiin sekä pukukodeihin ja toimivat niiden mukaan. Matkailijat eivät tahdo loukata paikallisia asukkaita välinpitämättömyydellään. Matkailijat noudattavat paikallista pukukoodia esimerkiksi kirkoissa ja temppeleissä, ja pukeutuvat peittävämmiin kohteissa, joissa niin on tapana, vaikka matkailijan omassa kulttuurissa näin ei toimittaisi. Matkailijat myös saattavat opiskella paikallista kieltä osoittaakseen kunnioitusta paikallisia kohtaan ja haluavat kommunikoida paikallisten ihmisten kanssa.

Matkailijoiden mielestä hyväkäyttösiset turistit ovat pääosin tervetulleita kaikkialle. Huonokäyttösiset turistit taas vaikuttavat paikallisten suhtautumiseen turisteja kohtaan. Matkailijat pitävät huonona, ärsyttävänä käytöksenä humalaista metelöintiä ja riehumista, sekä roskaamista. Myös paidattomana kaupungilla kulkemista tai ravintolaan menemistä pidetään usein huonona käytöksenä.

Kulttuurin ja kulttuuriperinnön kunnioittaminen näkyy siten, että matkailijat ovat uteliaita paikallisesta kulttuurista ja ovat halukkaita kokemaan ja nauttimaan paikallisen kulttuurin elämyksiä. Matkailijat nauttivat paikallisesta ruokakulttuurista ja kokeilevat paikallisia ruokia ja

juomia mielellään. He ovat kiinnostuneita matkakohteen historiasta ja perinteistä ja tapahtumista ja haluavat oppia näistä lisää. Matkailijat pyrkivät olemaan ennakkoluulottomia uusia kulttuureja kohtaan.

Matkailijat tiedostavat liikaturismin haitat ja pyrkivät matkustamaan haitat minimoiden. Liikaturismin haittoja minimoidaan matkustamalla sesongin ulkopuolella ja etsimällä alueita ja nähtävyyksiä, jossa on vähemmän turisteja. Monet matkailijat kokevat suuret väkijoukot ahdistaviksi ja välttelevät väkijoukkoja ja tungoksia alueita. Suositut, tungoksiset nähtävyydet, jotka saattaisivat jäädä väenpaljouden takia näkemättä, pyritään kokemaan vierailemalla kohteessa sesongin ulkopuolella ja sellaiseen aikaan päivästä, kun väenpaljous on hellittänyt. Matkailijat kertoivat välttävänsä risteilymatkailua, koska se on saastuttavaa, ja se usein tuo mukanaan liikaturismin haittoja, kuten väentungosta. Matkailijoiden kokemukset liikaturismin haitoista liittyivät väentungokseen matkakohteessa ja

Monet matkailijat mainitsivat AirBnB:n käytön välttämisen kertoessaan vastuullisista valinnoistaan. Matkailijat tiedostavat AirBnB:n ja muiden saman kaltaisten palveluiden aiheuttamat ongelmat paikallisille tietyissä matkakohteissa, ja haluavat siksi vältellä palvelua, vaikka se olisi heille edullisempi vaihtoehto.

Matkailijoiden kokemukset liikaturismista liittyivät pääosin turistien aiheuttamaan väentungokseen ja autenttisuuden häviämiseen. Matkailijat kokivat liikaturismin kohteissa matkailijamäärien vaikuttavan siihen, että turistikkoalueilla palvelut suunnataan matkailijoita varten. Tällaiset palvelut eivät tunnu autenttisilta kokemuksilta, ja matkailijat usein etsivät esimerkiksi ruokapaikan syrjemmiltä sivukaduilta autenttisemmän kokemuksen löytämiseksi.

Tarkkaillut matkailijat tiedostavat matkailun sosiokulttuuriset vaikutukset ja liikaturismin vaikutukset matkakohteeseen ja paikallisyhteisöön. Tarkkaillut matkailijat olivat myös erityäin halukkaita matkustamaan vastuullisesti ja tekemään vastuullisia valintoja haittavaikutusten minimoimiseksi. Seuratuuissa keskusteluissa ja kommentoissa ei ollut yhtäkään matkailijaa, joka olisi sanonut, ettei vastuullisuus tai esimerkiksi kohteen kulttuurin ja paikallisten ihmisten kunnioittaminen kiinnosta. Tästä voi päätellä, että matkailijat, jotka osallistuvat matkailukeskusteluun eri alustojen matkailukanavilla, tiedostavat pääosin vastuunsa ja haluavat matkustaa vastuullisesti.

Työn tavoitteet saavutettiin ja tutkimuskysymyksiin löytyi vastauksia diskursseja analysoimalla. Työn teoriaosuudessa käytiin läpi, mitä on sosiokulttuurinen vastuullisuus ja miten se voi ilmetä matkailijan näkökulmasta. Diskurssianalyysissä nousi esiin pitkälti samat asiat, joten toivottuja asioita onnistuttiin saamaan esille hyvin.

6 Pohdinta

Seuratuista keskusteluista kävi ilmi, että tarkastelluilla matkailijoilla oli paljon tietoa ja vinkkejä jaettavaksi toisilleen vastuulliseen matkailuun liittyen. Matkailijat tekevät tietoisesti vastuullisia valintoja ja tuntuvat tiedostavan vastuunsa matkustaessaan. Kun aloitin keskustelua pyytämällä vinkkejä vastuulliseen matkailuun, odotin lyhyt sanaisia, puhekielisiä kommentteja. Oli yllättävää, kun jotkut vastaukset olivat pitkiä ja laajoja, tarkkaan mietittyjä ja asiatyylisesti kirjoitettuja. Tuntui koskettavalta ajatella, että joku keskustelupalstalla komentoiva matkailija on valmis käyttämään aikaa päivästänsä asiatyylisen listan kokoamiseen vinkeistään vastuulliseen matkailuun.

Mielestäni on hyvä merkki, että keskusteluissa, jossa käsitellään vastuullisuutta ja tapoja, miten voi toimia vastuullisesti, käydään järkevää ja asiallista keskustelua. Itse aloittamissa keskusteluissani sain ihan hyvin vastauksia, yhteen keskusteluun jopa kymmeniä kommentteja. Mutta keskustelua etsiessä löysin keskustelua matkailijan vastuullisuudesta, joissa oli useita kymmeniä kommentteja ja erittäin hyvää ja järkevää keskustelua aiheesta. Epäasiallisia kommentteja en nähnyt ollenkaan, ja keskustelijoiden asenne ei ole välinpitämättömän vastuullisuutta kohtaan. Tosin uskon, että matkailijat, joita ei matkailun vastuullisuus ja vaikutukset kiinnosta, eivät osallistu matkailun keskustelupalstoille, tai varsinkaan tällaisiin keskusteluihin muutenkaan.

Myös yleisesti Redditin ja Jodelin matkailukanavia seuratessa syntyi kuva, että keskusteluihin osallistujat ovat asiallisia ja oikeasti kiinnostuneita jakamaan tietoa, kokemuksia ja vinkkejä toisilleen sekä halukkaita oppimaan ja kuulemaan kokemuksia muilta. Suoranaisesti vastuulliseen matkailuun liittyviä keskustelua ei käyty matkailukanavilla suuria määriä. Suurin osa keskusteluista matkailukanavilla liittyi tiettyihin matkakohteisiin ja vinkkien ja kokemusten jakamiseen. Tällaisissa keskusteluissa kuitenkin monet matkailijat jakoivat vinkkejä vähemmän tiedetyistä ja turisticista nähtävyyksistä kohteissa. Tämä on mielestäni hyvä merkki, koska matkailijoiden ja nähtävyyksien jakautuminen laajemmin eri alueille on yksi UNWTO:n (2018) strategioista liikaturismin ja suurten matkailija määrien hallintaan matkakohteessa. Syntyi kuva, että keskustelijat ovat tietoisia liikaturismista ja sen haitoista, sekä eivät itsekään pidä suurista väkijoukoista ja tungoksisista alueista ja pyrkivät välttämään niitä.

Keskustelua seuratessa sain kuvan, että monet keskustelijat ovat kokeneita matkailijoita. Monilla oli paljon vinkkejä pohjautuen omiin kokemuksiin esimerkiksi turistien käytöksestä ja liikaturistisissa kohteissa matkustamisesta. Matkustaminen ja omat kokemukset opettavat paljon, ja uskon, että matkailija voi oppia paljon refleктоimalla omaa toimintaansa ja

kokemuksiaan matkakohteissa. Monet keskusteluun osallistuvat matkailijat myös olivat kiinnostuneita kulttuurin ja paikallisten ihmisten kunnioittamisesta, ja kertoivat osoittavansa arvostusta esimerkiksi opiskelemalla kohteen kieltä, noudattamalla pukukoodia ja nauttivansa kulttuuriperinnöstä kuten ruoasta, taiteista ja tapahtumista ennakkoluulottomasti. Ennakkoluulottomuus on erittäin tärkeä asia vieraaseen kohteeseen matkustaessa, ja on ilo huomata, että matkailijat pyrkivätkin ennakkoluulottomuuteen matkustaessaan.

Diskursseista ei noussut esiin asioita, jotka olisivat tuntuneet huolestuttavalta kehityksen suunnan kannalta. Uskon, että kun matkailu kasvaa ja vastuullisuus on megatrendi, niin tietoisuus matkailun vaikutuksista kasvaa. Tietoisuus siitä, mitä matkailija itse voi tehdä vastuullisuuden tavoittelemiseksi kasvaa, ja vastuulliset valinnat ja toiminta tulevat osaksi yhä useamman matkailijan matkoja. Näin on jo tapahtunut, ja keskusteluita seurattuani voin uskoa kehityksen jatkuvan tähän suuntaan.

Opin teoriaosuutta varten hankkimastani lähdeaineistosta paljon uutta. Koen, että tietoni ja ymmärrykseni matkailun vaikutuksista ja vastuullisesta matkailusta, etenkin sosiokulttuurisesta vastuullisuudesta syventyi työtä tehdessä. Se olikin yksi työn tavoitteista. Myös keskustelujen seuraaminen ja niiden sisältöjen analysoiminen tuntui opettavalta ja mielenkiintoiselta. Koitin etsiä lähdekirjallisuutta korkeakoulukirjaston hakupalvelusta LAB Primosta, ja löysinkin hyvää aineistoa. Harmikseni monet aiheeseeni liittyvät E-kirjat, mitä löysin, eivät löytyneet LAB Primosta, vaan olivat rajoitetusti saatavissa muille laitoksille, tai maksumuurien takana. Onneksi löysin kuitenkin todella paljon hyviä ja erilaisia verkkolähteitä aiheeseeni liittyen.

Opin muiden matkailijoiden jakamista vinkeistä ja kokemuksista tapoja, joita aion itsekin soveltaa matkustaessani. Matkailu on mielenkiinnon kohteeni ja uskon, että Redditin ja Jodelin matkailukanavien seuraaminen jää tavaksi työn toteuttamisen jälkeenkin. Pidin muiden matkailijoiden kanssa kommunikoimisesta, ja näillä keskustelupalstoilla oikeasti jaetaan hyödyllisiä vinkkejä matkakohteista, vastuullisesta matkailusta, ja matkailusta yleisesti.

Lähteet

- Academic Studies Abroad. 5 Ways to Be a Responsible Traveler. Viitattu 18.5.2023. Saatavissa <https://www.academicstudies.com/blog/5-ways-to-be-a-respectful-traveler>
- An Introduction to Tourism. Sociocultural Impacts. Viitattu 28.03.2023. Saatavissa <https://anintroductiontotourism.weebly.com/sociocultural-impacts.html>
- Asikainen, H. 2018. Euroopan kulttuurikaupungeissa ihmiset marssivat kaduilla turismia vastaan – Suomessa liikaturismiin voidaan vielä valmistautua. Yle.fi artikkeli. Viitattu 29.3.2023. Saatavissa <https://yle.fi/a/3-10216612>
- Aurin Outreach. 2022. Research Impact: The Effects of Short-Term Tourist Rentals on Local Residents. Viitattu 29.3. Saatavissa <https://aurin.org.au/research-impact-the-effects-of-short-term-tourist-rentals-on-local-residents/>
- Curry, D. 2023. Reddit Revenue and Usage Statistics (2023). Business of Apps. Viitattu 9.5.2023. Saatavissa <https://www.businessofapps.com/data/reddit-statistics/>
- Dodds, R & Butler, R. 2019. Overtourism: Issues, Realities and Solutions. E-kirja. München; Wien: De Gruyter Oldenbourg. LAB Primo.
- ELY-keskus. Matkailun Megatrendit. Viitattu 29.3. Saatavissa <https://www.ely-keskus.fi/documents/10191/37577758/matkailun+megatrendit+oecd/619cafe4-543a-45f1-af20-73296042899a>
- European Commission. Sustainable Cultural Tourism. Viitattu 29.3.2023. Saatavissa <https://culture.ec.europa.eu/cultural-heritage/cultural-heritage-in-eu-policies/sustainable-cultural-tourism>
- Framba, A. Overtourism: Causes, Consequences and Solutions. Ecobnb. Viitattu 18.5.2023. Saatavissa <https://ecobnb.com/blog/2020/02/overtourism-causes-consequences-solutions/>
- Francis, J. Overtourism – what is it and how can we avoid it? Responsible Travel. Viitattu 28.3. Saatavissa <https://www.responsibletravel.com/copy/what-is-overtourism>
- Frost, R. 2023. Cruises not welcome here: Inside the European cities banning giant ships to curb overtourism. Euronews. Viitattu 18.5.2023. Saatavissa <https://www.euronews.com/travel/2023/04/20/cruise-ships-erosion-air-pollution-and-overtourism-are-driving-cities-towards-bans>

- Global Exchange. 2017. What is 'Socially Responsible' Travel? Viitattu 18.5.2023. Saatavissa <https://globalexchange.org/2017/07/31/what-is-socially-responsible-travel/>
- Goodwin, H. 2016. OverTourism: What is it and how do we address it? Responsible Tourism Partnership. Viitattu 9.5.2023. Saatavissa <https://responsibletourismpartnership.org/overtourism/>
- Goodwin, H. 2014. What is Responsible Tourism? Responsible Tourism Partnership. Viitattu 8.5.2023. Saatavissa <https://responsibletourismpartnership.org/what-is-responsible-tourism/>
- Green Ideas for Tourism for Europe. Mitä on kestävä matkailu? Viitattu 29.3.2023. Saatavissa <http://www.greentourism.eu/fi/Post/Name/SustainableTourism>
- Green Key. Vastuullinen Matkailija. Viitattu 18.5.2023. Saatavissa <https://greenkey.fi/vastuullinen-matkailija/>
- Greentumble. 2022. The Negative Environmental Impacts of Tourism. Viitattu 19.5.2023. Saatavissa <https://greentumble.com/environmental-impacts-of-tourism>
- International Conference on Responsible Tourism in Destinations. 2002. The Cape Town Declaration. Viitattu 8.5.2023. Saatavissa <https://responsibletourismpartnership.org/cape-town-declaration-on-responsible-tourism/>
- Jaakkola, S & Grym, A. 2020a. Matkailun Sosiaaliset ja Kulttuuriset Vaikutukset – Siltojen rakentaja vai epätasa-arvon edistäjä? Valpas Media. Viitattu 18.5.2023. Saatavissa <https://valpas.media/artikkelit/yhteisot-ja-kulttuurit/matkailun-sosiaaliset-kulttuuriset-vaikutukset/>
- Jaakkola, S. & Grym, A. 2020b. Matkailun Taloudelliset Vaikutukset – Vastuullinen kuluttaminen auttaa kohdetta ja kannattaa matkailuyrityksiä eettiseen toimintaan. Valpas Media. Viitattu 18.5.2023. Saatavissa <https://valpas.media/artikkelit/talouden-ilmiot/matkailun-taloudelliset-vaikutukset/>
- Jyväskylän Yliopisto. 2021. Diskurssianalyysi. Viitattu 29.3.2023. Saatavissa <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analysimenetelmat/diskurssianalyysi>
- Jyväskylän Yliopisto. 2021. Laadullinen tutkimus. Viitattu 29.3.2023. Saatavissa <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>

- Marsh, B. 2021. A Brief History of Reddit. The Fact Site. Viitattu 22.5.2023. Saatavissa <https://www.thefactsite.com/reddit-history/>
- Reilun Matkailun Yhdistys. Mitä on reilu matkailu? Viitattu 10.5.2023. Saatavissa <https://www.reilumatkailu.fi/mita-on-reilu-matkailu/>
- Reilun Matkailun Yhdistys. 2021. Reilun Matkailijan Ohjeet. Viitattu 10.5.2023. Saatavissa <https://www.reilumatkailu.fi/reilun-matkailijan-ohjeet/>
- Remes, L. 2004. Diskurssianalyysin kolme traditiota. Viitattu 29.3.2023. Saatavissa <https://metodix.fi/2014/05/19/remes-diskurssianalyysin-kolme-traditiota/>
- Scherhag, K. Destination. Gabler Wirtschaftslexikon. Viitattu 27.3.2023. Saatavissa <https://wirtschaftslexikon.gabler.de/definition/destination-29114>
- Stainton, H. 2023a. Stakeholders in Tourism: Who are they and why do they matter? Tourism Teacher. Viitattu 15.5.2023. Saatavissa <https://tourismteacher.com/stakeholders-in-tourism/>
- Stainton, H. 2023b. 13 Social impacts of tourism + explanations + examples. Tourism Teacher. Viitattu 28.3.2023. Saatavissa <https://tourismteacher.com/social-impacts-of-tourism/>
- Stainton, H. 2023c. 14 Important environmental impacts of tourism + explanations + examples. Tourism Teacher. Viitattu 19.5.2023. Saatavissa <https://tourismteacher.com/environmental-impacts-of-tourism/>
- SurveyMonkey. Määrällisen ja laadullisen tutkimuksen ero. Viitattu 29.3.2023. Saatavissa <https://fi.surveymonkey.com/mp/quantitative-vs-qualitative-research/>
- UN Environment Programme. Tourism. Viitattu 19.5.2023. Saatavissa <https://www.unep.org/explore-topics/resource-efficiency/what-we-do/responsible-industry/tourism>
- Unesco. Cultural Heritage based Tourism. Viitattu 29.3.2023. Saatavissa <https://en.unesco.org/fieldoffice/almaty/silkroads/cultural-heritage>
- UNWTO; Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality; NHTV Breda University of Applied Sciences; & NHL Stenden University of Applied Sciences. 2018. 'Overtourism'? Understanding and Managing Urban Tourism Growth beyond Perceptions, Executive Summary. Viitattu 17.5.2023. Saatavissa <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284420070>

UNWTO. 2023. Tourism Set to Return to Pre-pandemic Levels in Some Regions in 2023. Viitattu 29.3.2023. Saatavissa <https://www.unwto.org/news/tourism-set-to-return-to-pre-pandemic-levels-in-some-regions-in-2023>

Vainikka, V. 2017. Massaturismi. Teoksessa Edelheim, J. & Ilola, H. (toim.) Matkailututkimuksen avainkäsitteet. Lapland University Press. 27. Viitattu 29.3.2023. Saatavissa https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63093/Matkailututkimuksen_avaink%C3%A4sitteet_pdfA.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Vihreälehto, I. Mitä on kulttuuriperintö? Opetushallitus. Viitattu 29.3.2023. Saatavissa <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/mita-kulttuuriperinto>

Visit Finland. Kestävän Matkailun Periaatteet. Viitattu 10.5.2023. Saatavissa <https://www.visitfinland.fi/liiketoiminnan-kehittaminen/vastuullinen-matkailu/kestavan-matkailun-periaatteet>

